

Essay

EU's handelspolitik er blevet global klimapolitik

Af Caroline Bertram, Ph.d.
Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Magtudredningen 2.0

Introduktion

I de seneste to årtier har europæisk handelspolitik gennemgået bemærkelsesværdige forandringer. Først og fremmest er der kommet et stadig stærkere krav om mere omfattende og dybdegående regulering gennem frihandelsaftaler. Handelspolitik i dag handler langt mindre om told og kvote ved grænsen og i langt højere grad om fælles definitioner, processer og standarder. For det andet er der kommet en stigende bevidsthed om handelspolitikens geopolitiske betydning. Valget af handelspartnere og prioriteringer i forhandlingerne er i stigende grad påvirket af geopolitiske spændinger og skiftende alliancer.

Endelig har bæredygtighed fået en fremtrædende rolle i europæisk handelspolitik. Arbejdstagerrettigheder, klimabeskyttelse og biodiversitet er blevet centrale fokusområder. Den Europæiske Union (EU) har proaktivt inkorporeret disse bæredygtighedsaspekter i frihandelsaftaler og andre handelsinstrumenter som en vigtig del af sin politiske dagsorden. EU's handelspolitik er i dag langt fra blot at være en teknokratisk øvelse i røgfyldte forhandlingslokaler med mænd i mørke jakkesæt – det berører både udenrigspolitik, sikkerhedspolitik og global miljø- og klimapolitik. Disse ændringer påvirker Danmarks muligheder for at påvirke vigtige spørgsmål på internationalt niveau. Derfor er det afgørende at kortlægge disse forskydninger i EU's handelspolitik i forbindelse med den kommende magtudredning.

Handelspolitikens rolle og udvikling

Danmark er en lille, åben økonomi. Det afspejles bl.a. ved, at dansk eksport udgjorde cirka 70 procent af bruttonationalproduktet i 2023. Udenrigshandel er derved knyttet tæt sammen med vækst, velstand og beskæftigelse i det danske samfund. Hvis man kigger nærmere på tallene, så er det særligt eksporten til USA og af lægemidler, der vejer tungt (Danmarks Statistik 2023). Men på trods af, at salget til udlandet har stor betydning for økonomien, så er danske politikeres indflydelse på rammevilkårene for handel med lande som USA, Storbritannien og Kina begrænset. Det skyldes, at EU har enekompetence på handelspolitikken, dvs. at det kun er EU's institutioner (Europa-Kommissionen, Ministerrådet og Europa-Parlamentet), der kan foreslå og vedtage

lovgivning på området. Hvis Danmark således ønsker et tættere handelssamkvem med for eksempel Kina, så er man nødt til at forhøre sig i Bruxelles og øvrige europæiske hovedstader, om der er politisk appetit på en frihandelsaftale.

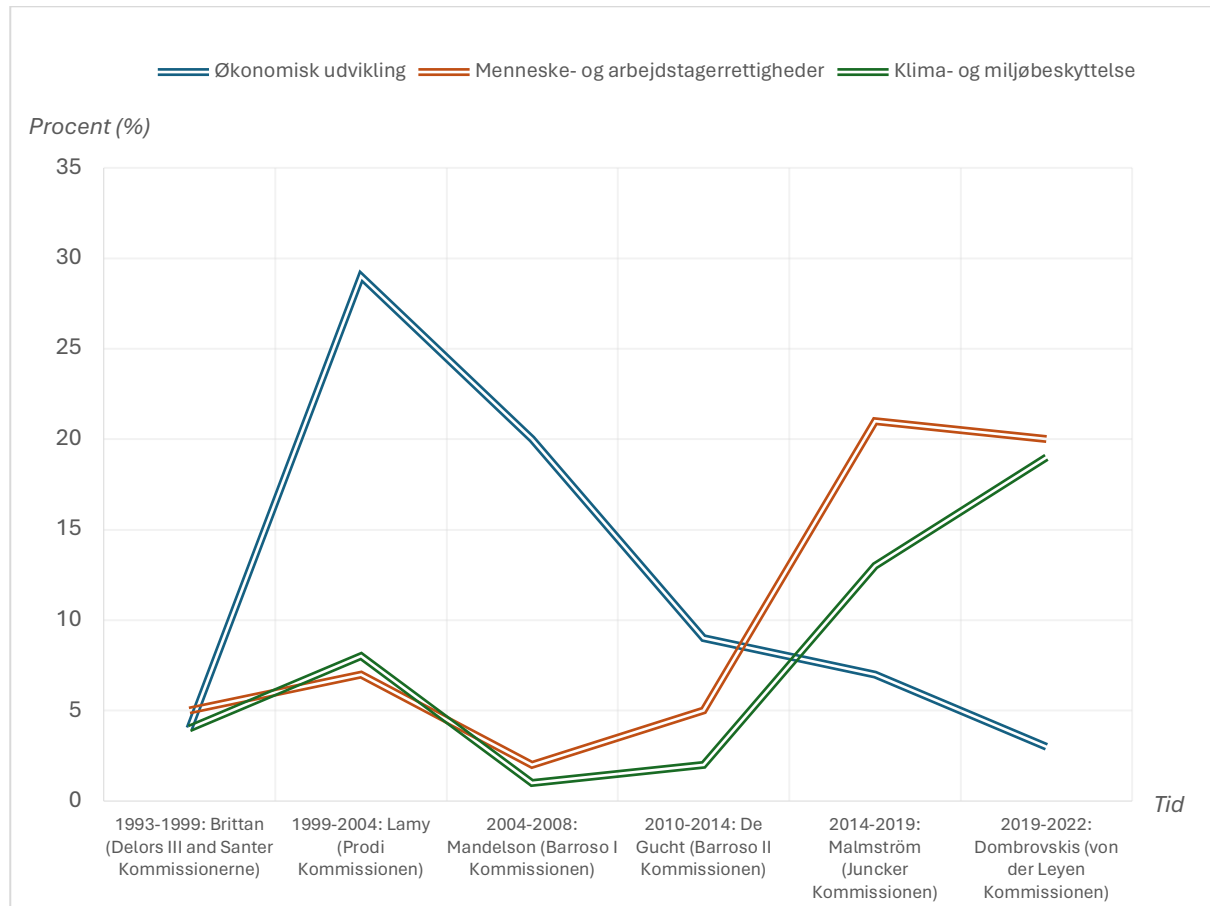
Den fælles handelspolitik er faktisk et af de få områder, hvor EU har haft enekompetence helt fra begyndelsen. Ministerrådet har således siden midten af det 20. århundrede fastlagt en fælles handelspolitisk linje (Gstöhl and De Bièvre 2018). I praksis er det dog Europa-Kommissionen (guidet af et mandat fra Ministerrådet), som forhandler på vegne af EU. Det er altså Europa-Kommissionen, som tager tager ordet på vegne af EU's 27 medlemslande under forhandlinger i Verdenshandelsorganisationen (WTO) og som sidder ved forhandlingsbordet under forhandlinger af bilaterale frihandelsaftaler.

Europa-Parlamentet spiller også en vigtig rolle, da institutionen som følge af Lissabon Traktaten (2007) er blevet medlovgiver og derved skal godkende frihandelsaftaler og øvrige handelsinstrumenter i samspil med Ministerrådet. Europa-Parlamentet har derved fået en betydelig indflydelse på den førte politik, hvilket de har brugt til at fremme et stærkere fokus på bæredygtighed i handelspolitikken, især med hensyn til menneske- og arbejdstagerrettigheder. Som følge heraf omtales Europa-Parlamentet til tider som EU's "normative stemme" (Feliu and Serra 2015), en etiket de også selv anvender strategisk til at fremme deres institutionel magt *vis-à-vis* Ministerrådet og Europa-Kommissionen (Meissner and McKenzie 2019).

Det er dog ikke kun Europa-Parlamentet, der har taget ejerskab over handels- og bæredygtighedsdagsordenen. Siden 1990'erne har Europa-Kommissionen arbejdet på at fremme de tre dimensioner af bæredygtig udvikling: Økonomisk, social og miljø/klimamæssig udvikling, som defineret af FN's Brundtland-rapport fra 1987. I EU handelspolitiske kredse forstås dette som at omfatte: (1) økonomisk udvikling og fattigdomsbekæmpelse, (2) fremme menneske- og arbejdstagerrettigheder og (3) beskyttelse af miljøet og klimaet (Europa-Kommissionen 2024). Gennem kvalitativ indholdsanalyse (kvalitativ kodning) af over 1.400 pressedokumenter fra Europa-Kommissionens generaldirektorat for handelspolitik (DG Trade), herunder taler af EU's handelskommissærer, har jeg kortlagt DG Trade's handels- og bæredygtighedsdiskurs

fra 1993 til 2022. Resultaterne indikerer, at Europa-Kommissionens handelspolitiske diskurs har integreret disse tre politiske hensyn i særdeles varierende grad gennem de seneste tre årtier, som illustreret af figur 1.

Figur 1. Udviklingen i Europa-Kommissionens handels- og bæredygtighedsdiskurs

Kilde: Bertram (2023a) The trade-sustainability nexus: the evolution of the European Commission's trade and sustainable development discourse from 1993 to 2022. *Journal of European Public Policy*, 30(10), 2097-2122.

Note: Procent (%) af Europa-Kommissionens (DG Trade) pressemateriale, der omtaler emnet. Tak til *Journal of European Public Policy* for tilladelse til at gentrykke. Datasættet er offentligt tilgængeligt på Harvard Dataverse (Bertram 2023b).

I 1990'erne var der primært fokus på at fremme arbejdstagerrettigheder, som blev anset som tilhørende grundlæggende menneskerettigheder. Det ændrede sig i begyndelsen af 00'erne som følge af en øget opmærksomhed på lav- og middelindkomstlandes muligheder for økonomisk udvikling og fattigdomsbekæmpelse. Dette skyldes delvist politiske udviklinger i

Verdenshandelsorganisationen, hvor "Doha Udviklingsrunden" og stigende krav fra det Globale Syd definerede den politiske dagsorden (Van Den Hoven 2004). Den daværende handelskommissær Pascal Lamy talte ivrigt om nødvendigheden af at tøjle og udnytte globaliseringen til fordel for de fattigste lande. Det ændrede sig i 2006 med Europa-Kommissionens nye handelsstrategi, *Global Europe*. Strategien klargjorde, at EU nu ville vende blikket væk fra de fastlåste multilaterale forhandlinger i Verdenshandelsorganisation og i stedet fokusere på bilaterale frihandelsaftaler. Disse aftaler skulle adressere moderne handelsspørgsmål, såsom handel og investering, handel og konkurrence, offentlig indkøb, handel og arbejdstagerrettigheder samt miljø- og klimabeskyttelse (De Ville and Siles-Brügge 2018; Siles-Brügge 2014).

Sidstnævnte førte til opfindelsen af såkaldte handels- og bæredygtighedskapitler, også kendt som TSD kapitler (Trade and Sustainable Development: TSD), som blev tilføjet til alle EU's nye frihandelsaftaler, hvoraf EU-Sydkorea frihandelsaftalen (2008) var den første. TSD kapitler adresserer dog kun to af de tre bæredygtighedshensyn: arbejdstagerrettigheder og miljø- og klimabeskyttelse. Økonomisk udvikling og bekæmpelse af fattigdom blev derved skubbet i baggrunden og har haft en begrænset rolle i EU-Kommissionens handelspolitiske diskurs lige siden (jf. figur 1). EU har i dag 12 frihandelsaftaler med 19 lande¹, der indeholder TSD kapitler med flere på vej. På nuværende tidspunkt forhandler EU-Kommissionen med blandt andre Mercosur-landene (Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay), Indonesien, Australien og Indien. Disse potentielle handelspartnere er ikke kun økonomisk vigtige, men har også alle en vigtig rolle i form af deres indflydelse på den globale menneske- og arbejdstagersituation samt udfordringer indenfor biodiversitet og klimabeskyttelse. For eksempel Mercosur-landene i forhold til afskovning i Amazonas regnskoven, Indonesien for så vidt angår deres planteolie produktion og Indien på menneskerettighedsområdet (behandlingen af den muslimske minoritet).

---

¹ Sydkorea, Central America (Panama, Nicaragua, Honduras, Guatemala, El Salvador, Costa Rica), Andiske lande (Peru, Colombia, Ecuador), Ukraine, Moldova, Georgien, Canada, Singapore, Japan, Vietnam, England og New Zealand.

Under von der Leyen-Kommissionen, der tiltrådte i 2019, blev der især lagt stor vægt på den grønne dagsorden gennem lanceringen af den europæiske grønne pagt (*Green Deal*) og dertilhørende lovgivning. Dette afspejlede sig også i handelspolitikken, hvor Europa-Kommissionen øgede sit fokus på forbindelsen mellem handelspolitik og klimabeskyttelse drastisk (se figur 1). Politisk manifesterede det sig ved indførelsen af en række nye centrale unilaterale handelsinstrumenter, herunder EU's CO₂-grænsetilpasningsmekanisme (CBAM), forordningen for afskovningsfrie produkter (EUDR) samt corporate sustainability due diligence direktivet (CSDD). En fællesnævner for dem alle er, at EU har implementeret dem uden samtykke fra andre lande men med direkte indvirkning på dem. For eksempel medfører CBAM, at import af produkter med et højt CO₂-aftryk (cement, jern, stål, aluminium, gødning, elektricitet og hydrogen) fra 2026 vil blive pålagt en klimaafgift – som svarer til, hvad europæiske producenter betaler via EU's emissionshandelssystem (ETS).

I begyndelsen af 00'erne talte man om et "bilateralt skifte" i EU's handelspolitik (væk fra Verdenshandelsorganisationen og mod frihandelsaftaler). Nu mener forskere, at vi er vidne til et "unilateralt skifte" i handelspolitikken, hvor unilaterale (eller i EU's terminologi: autonome) handelsinstrumenter dominerer i EU's reguleringen af international handel (De Ville et al. 2023). Det vil sige, at i stedet for at arbejde for bred opbakning internationalt i forhold til for eksempel handel/klima overlappet, så benytter man nu en mere "going it alone" strategi. Til trods for dette fokusskift, så er TSD kapitler i frihandelsaftaler fortsat et vigtigt (nogen ville endda mene dét vigtigste) instrument i EU's handels- og bæredygtighedsarsenal. Disse kapitler forpligter på nuværende tidspunkt 19 handelspartnere samt EU (og dets 27 medlemslande) til at overholde grundlæggende menneske- og arbejdstagerretigheder og effektivt implementere Parisaftalen og andre vigtige internationale miljøkonventioner. Det blev også for relativt nyligt fremhævet af EU's generaldirektør for handelspolitikken Sabine Weyand, i podcasten Trade-Offs, hvor hun udtalte:

"Handelspolitikken skal arbejde for den grønne transformatiom [...] Vi bygger vores handelsrelationer på overholdelsen af internationale aftaler, herunder Parisaftalen og Biodiversitetsaftalen. Det er afgørende, at vi signalerer, at vi handler og prioriterer partnere, der deler de samme forpligtelser til internationale miljø- og klimaregler [som os]" (2023).

Bias i eksisterende forskning

Forskning i betydningen af europæiske handelspolitik for bæredygtig udvikling opstod som en del af en ny forskningsagenda i begyndelsen af 00'erne. Med denne agenda ønskede man at undersøge nye handelspolitiske emner i det 21-århundrede, såsom konkurrenceregler, immaterielle rettigheder, offentlige indkøb, investeringer, samt social, miljø- og klimabeskyttelse mv. (Meunier and Nicolaidis 2006; Young 2002; Young and Peterson 2006). Disse ekstraterritoriale reguleringsspørgsmål (regulering udenfor ens nationale grænser) omtales ofte som dybe, WTO-plus eller "*behind the border*" regulering i handelspolitiske kredse. Med andre ord er det politik, der går ud over told og kvoter (ved grænsen) og i stedet dykker ned i handelspartners (og EU's) nationale regulering.

Tidlige videnskabelige studier af de sociale, miljø- og klimamæssige aspekter af EU's handelspolitik betragtede disse som værende tæt forbundet med diskussioner om globalisering og særligt de negative konsekvenser heraf (Burgoon 2004; Orbie 2008; Orbie and Tortell 2009). Mange forskningsspørgsmål centrerede sig for eksempel om, hvordan man som følge af EU's liberaliserende, frihandelsorienterede dagsorden bedst indlejrede en "pude" af regulering til at beskytte udsatte grupper og fælles goder (for et nyere bidrag se, Velut 2022) og nogen fokuserede endda specifikt på den tidligere handelskommissær Pascal Lamys doktrin om at tøjle globaliseringen, hvoraf bæredygtig udvikling var et bærende element (Abdelal and Meunier 2010; Meunier 2007). Men trods disse tidlige bestræbelser bemærkede Kerremans og Orbie i 2009, at sociale spørgsmål (menneske- og arbejdstagerrettigheder) i EU's handelspolitik fortsat var underbelyst (Kerremans and Orbie 2009). Det har siden ændret sig med hensyn til arbejdstagerrettighedsbeskyttelsen gennem TSD kapitler i EU's frihandelsaftaler. Tabel 1 giver et overblik over videnskabelige bidrag, som specifikt fokuserer på den sociale eller grønne dimension af EU's TSD-kapitler.

Tabel 1. Oversigt over forskning i TSD-kapitler i EU's frihandelsaftaler

Arbejdstagerrettigheder	Klima- og miljøbeskyttelse
(Adriaensen and González-Garibay 2013; Bartels 2013; Campling et al. 2016; Cezar 2022; Ebert 2016; Ebert and Posthuma 2011; González Garibay 2009; Grynberg and Qalo 2006; Harrison 2019; Harrison et al. 2019; Kerremans and Martins Gistelinck 2009; Marx et al. 2016, 2017; Marx and Soares 2015; Oehri 2015, 2017; Orbie et al. 2017; Orbie and Roozendaal 2017; Orbie and Van den Putte 2016; Postnikov 2019, 2020; Postnikov and Bastiaens 2014; Roozendaal 2017; Smith et al. 2020; Tran et al. 2017; Van den Putte et al. 2013; Van den Putte and Orbie 2015; Van den Putte and Velluti 2018; Vogt 2015)	(Bastiaens and Postnikov 2017; Croquet 2015; Jinnah and Morgera 2013; Morin and Jinnah 2018; Postnikov 2018)

Kilde: Bertram (2023c) EU trade agreements and sustainable development (PhD dissertation), University of Copenhagen, Faculty of Social Sciences.

Som det fremgår af tabellen, har forskning i arbejdstagerbeskyttelse gennem bæredygtighedskapitler i EU's frihandelsaftaler modtaget uforholdsmæssigt mere opmærksomhed end den grønne dimension. Til sammenligning er TSD-forpligtelser på klima- og miljøbeskyttelse stort set udforsket. Visse forskere har valgt en mere holistisk tilgang og undersøgt både den sociale og grønne dimension, men på grund af den brede dækning har der været en tendens til, at disse studier bliver for deskriptive i deres analyse og uspecifikke i deres konklusioner (Douma 2017; Postnikov 2023; Van 't Wout 2022). For at opsummere, så er der en "social bias" i eksisterende forskning af bæredygtighedskapitler i EU's frihandelsaftaler (dvs. fokus har primært været på arbejdstagerrettigheder i modsætning til den grønne dagsorden), hvilket har influeret, hvilke forskningsspørgsmål, der er blevet stillet, hvilke teoretiske antagelser man har anvendt, hvilket forskningsdesign man har benyttet, og hvilke konklusioner man har nået. Det er således på høje tide, at forskningen fokuserer på klima- og miljøforpligtelser i EU's frihandelsaftaler samt muligvis investeringsaftaler og de nye unilaterale instrumenter. Man kunne med fordel fokusere fremtidige studier på følgende tre overordnede spørgsmål: Hvordan er disse forpligtelser udformet (juridisk og politisk),

hvordan bliver de implementeret og håndhævet (institutionelt og politisk), og hvilken effekt har de på den globale klima- og miljøindsats? (juridisk og i praksis).

Danmarks klimaambitioner og heraf forskningsambitioner

Danmark er et grønt foregangsland. I 2020 vedtog Folketinget klimaloven, som fastsætter, at man vil reducere den danske udledning af drivhusgasser med 70 procent i 2030 i forhold til 1990-niveaet. Som led heri er der blevet sat ekstra skub i indsatsen for vedvarende energi både på land og til vands. I 2022 vedtog Folketinget *Klimaaftalen om grøn strøm og varme*, som sigter mod en firedobling af den samlede elproduktion fra solenergi og landvind frem mod 2030. Dertil blev man i 2023 enige om rammerne for et af de største havvindsudbud, som potentielt vil kunne levere grøn strøm til 14 mio. husstande og således kunne sælges videre til udlandet. Danske virksomheder eksporterer derudover for over 100 mia. kr. om året i energiteknologi- og service (Green Power Denmark 2024).

Danmarks eksportsammensætning og klimaambitioner har en betydelig indflydelse på dansk udenrigspolitik og udviklingspolitik. Vi profilerer os som et førende land inden for grøn omstilling, hvilket styrker vores internationale position (trods vores beskedne geografiske og økonomiske størrelse) og bidrager som inspiration til andre på både bredt og og småt, såsom Danmarks CO₂-skattereformer, som særligt inden for landbruget følges nøje af omverdenen. Til trods for dette foretages der meget lidt forskning i overlappet mellem handels- og klimapolitik i Danmark – såvel som i resten af Europa, som tidligere nævnt. Som et lille land med en åben økonomi og store klimaambitioner er det afgørende, at vi går forrest i forskning i, hvordan europæisk handelspolitik bedst formes således, at det kan agere løftstang for den globale klima- og miljøindsats og derved bringe verden et skridt nærmere en fremtid, hvor klodens befolkning lever indenfor de planetære grænser.

Litteratur

- Abdelal, R., & Meunier, S. (2010). Managed globalization: doctrine, practice and promise. *Journal of European Public Policy*, 17(3), 350–367.
<https://doi.org/10.1080/13501761003662040>
- Adriaensen, J., & González-Garibay, M. (2013). The Illusion of Choice: The European Union and the Trade-Labor Linkage. *Journal of Contemporary European Research*, 9(4). <https://doi.org/10.30950/jcer.v9i4.459>
- Bartels, L. (2013). Human Rights and Sustainable Development Obligations in EU Free Trade Agreements. *Legal Issues of Economic Integration*, 40(Issue 4), 297–313.
<https://doi.org/10.54648/LEIE2013016>
- Bastiaens, I., & Postnikov, E. (2017). Greening up: the effects of environmental standards in EU and US trade agreements. *Environmental Politics*, 26(5), 847–869.
<https://doi.org/10.1080/09644016.2017.1338213>
- Bertram, C. (2023a). The trade-sustainability nexus: the evolution of the European Commission's trade and sustainable development discourse from 1993 to 2022. *Journal of European Public Policy*, 1–26.
<https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2238207>
- Bertram, C. (2023b). Press data (speeches and press releases) from European Commission, DG Trade, 1989-2022. Harvard Dataverse.
<https://doi.org/10.7910/DVN/WA0XG3>
- Bertram, C. (2023c). EU trade agreements and sustainable development. Kbh.: University of Copenhagen, Faculty of Social Sciences.
- Burgoon, B. (2004). The Rise and Stall of Labor Linkage in Globalization Politics. *International Politics*, 41(2), 196–220.
- Campling, L., Harrison, J., Richardson, B., & Smith, A. (2016). Can labour provisions work beyond the border? Evaluating the effects of EU free trade agreements. *International Labour Review*, 155(3), 357–382. <https://doi.org/10.1111/j.1564-913X.2015.00037.x>
- Cezar, R. F. (2022). Who Governs the Promotion of Social Objectives in EU's Trade Policies? *Journal of World Trade*, 56(Issue 2), 283–306.
<https://doi.org/10.54648/TRAD2022012>

- Croquet, N. A. J. (2015). The climate change norms under the EU-Korea Free Trade Agreement: between soft and hard law. In *Global Governance through Trade* (pp. 124–157). Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781783477760.00012>
- Danmarks Statistik. (2023). Detaljert import og eksport.
<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/oekonomi/betalingsbalance-og-udenrigshandel/detaljeret-import-og-eksport>. Accessed 14 April 2024
- De Ville, F., Happersberger, S., & Kalimo, H. (2023). The unilateral turn in EU trade policy? The origins and characteristics of the EU's new trade instruments. *European Foreign Affairs Review*, 28, 15–34.
- De Ville, F., & Siles-Brügge, G. (2018). The role of ideas in legitimating EU trade policy: from the Single Market Programme to the Transatlantic Trade and Investment Partnership. In S. Khorana & M. García (Eds.), *Handbook on the EU and International Trade*. Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781785367472>
- Douma, W. Th. (2017). The Promotion of Sustainable Development through EU Trade Instruments. *European Business Law Review*, 28(Issue 2), 197–216.
<https://doi.org/10.54648/EULR2017014>
- Ebert, F. C. (2016). Labour provisions in EU trade agreements: What potential for channelling labour standards-related capacity building? *International Labour Review*, 155(3), 407–433. <https://doi.org/10.1111/j.1564-913X.2015.00036.x>
- Ebert, F. C., & Posthuma, A. (2011). Labour provisions in trade arrangements: current trends and perspectives. International Institute for Labour Studies.
- Europa-Kommissionen. (2024). Sustainable development.
https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development_en. Accessed 14 April 2024
- Feliu, L., & Serra, F. (2015). The European Union as a “normative power” and the normative voice of the European Parliament. In S. Stavridis & D. Irrera (Eds.), *The European parliament and its international relations* (pp. 17–34). Milton Park, Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge.
- González Garibay, M. (2009). The Trade-Labour Linkage from the Eyes of the Developing Countries: A Euphemism for Protectionist Practices? *European Foreign Affairs Review*, 14(Issue 5), 763–784.
<https://doi.org/10.54648/EERR2009052>

- Green Power Denmark. (2024, April). Eksport af energiteknologi og -service 2023 | Green Power Denmark. <https://greenpowerdenmark.dk/udgivelser/eksport-energiteknologi-service-2023>. Accessed 12 May 2024
- Grynberg, R., & Qalo, V. (2006). Labour Standards in US and EU Preferential Trading Arrangements. *Journal of World Trade*, 40(4), 619–653.
- Gstöhl, S., & De Bièvre, D. (2018). *The trade policy of the European Union*. London: Macmillan Education, Palgrave.
- Harrison, J. (2019). The Labour Rights Agenda in Free Trade Agreements. *The Journal of World Investment & Trade*, 20(5), 705–725. <https://doi.org/10.1163/22119000-12340153>
- Harrison, J., Barbu, M., Campling, L., Richardson, B., & Smith, A. (2019). Governing Labour Standards through Free Trade Agreements: Limits of the European Union's Trade and Sustainable Development Chapters: Governing Labour Standards through FTAs. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 57(2), 260–277. <https://doi.org/10.1111/jcms.12715>
- Jinnah, S., & Morgera, E. (2013). Environmental Provisions in Free Trade Agreements: A Preliminary Comparison and Research Agenda. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 22(3), 324–339. <https://doi.org/10.1111/reel.12042>
- Kerremans, B., & Martins Gistelincq, M. (2009). Interest Aggregation, Political Parties, Labour Standards and Trade: Differences in the US and EU Approaches to the Inclusion of Labour Standards in International Trade Agreements. *European Foreign Affairs Review*, 14(5), 683–701. <https://doi.org/10.54648/EERR2009048>
- Kerremans, B., & Orbie, J. (2009). The Social Dimension of European Union Trade Policies. *European Foreign Affairs Review*, 14(Issue 5), 629–641. <https://doi.org/10.54648/EERR2009045>
- Marx, A., Ebert, F. C., & Hachez, N. (2017). Dispute Settlement for Labour Provisions in EU Free Trade Agreements: Rethinking Current Approaches. *Politics and Governance*, 5(4), 49–59. <https://doi.org/10.17645/pag.v5i4.1070>
- Marx, A., Lein, B., & Brando, N. (2016). The Protection of Labour Rights in Trade Agreements: The Case of the EU-Colombia Agreement. *Journal of World Trade*, 50(Issue 4), 587–610. <https://doi.org/10.54648/TRAD2016025>

- Marx, A., & Soares, J. (2015). Does integrating labour provisions in free trade agreements make a difference? An exploratory analysis of freedom of association and collective bargaining rights in 13 EU trade partners. In *Global Governance through Trade* (pp. 158–182). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781783477760.00013>
- Meissner, K. L., & McKenzie, L. (2019). The paradox of human rights conditionality in EU trade policy: when strategic interests drive policy outcomes. *Journal of European Public Policy*, 26(9), 1273–1291. <https://doi.org/10.1080/13501763.2018.1526203>
- Meunier, S. (2007). Managing Globalization? The EU in International Trade Negotiations*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 45(4), 905–926. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2007.00753.x>
- Meunier, S., & Nicolaïdis, K. (2006). The European Union as a conflicted trade power. *Journal of European Public Policy*, 13(6), 906–925. <https://doi.org/10.1080/13501760600838623>
- Morin, J.-F., & Jinnah, S. (2018). The untapped potential of preferential trade agreements for climate governance. *Environmental Politics*, 25. <https://doi.org/10.1080/09644016.2017.1421399>
- Oehri, M. (2015). Comparing US and EU labour governance ‘near and far’ – hierarchy vs network? *Journal of European Public Policy*, 22(5), 731–749. <https://doi.org/10.1080/13501763.2014.966743>
- Oehri, M. (2017). *US and EU External Labor Governance*. Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-49301-5>
- Orbie, J. (Ed.). (2008). The European Union’s Role in World Trade: Harnessing Globalisation? In *Europe’s Global Role: External Policies of the European Union* (0 ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315255828>
- Orbie, J., & Roozendaal, G. V. (2017). Labour Standards and Trade: In Search of Impact and Alternative Instruments. *Politics and Governance*, 5(4), 1–5. <https://doi.org/10.17645/pag.v5i4.1290>
- Orbie, J., & Tortell, L. (Eds.). (2009). *The European Union and the Social Dimension of Globalization* (0 ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203696811>

- Orbie, J., & Van den Putte, L. (2016). Labour rights in Peru and the EU trade agreement: Compliance with the commitments under the sustainable development chapter (Working Paper). OFSE Austrian Foundation for Development Research.
- Orbie, J., Van Den Putte, L., & Martens, D. (2017). The Impact of Labour Rights Commitments in EU Trade Agreements: The Case of Peru. *Politics and Governance*, 5(4), 6–18. <https://doi.org/10.17645/pag.v5i4.1091>
- Postnikov, E. (2018). Environmental Instruments in Trade Agreements: Pushing the Limits of the Dialogue Approach. In C. Adelle, K. Biedenkopf, & D. Torney (Eds.), *European Union External Environmental Policy* (pp. 59–79). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-60931-7_4
- Postnikov, E. (2019). Unravelling the Puzzle of Social Standards' Design in EU and US Trade Agreements. *New Political Economy*, 24(2), 181–196. <https://doi.org/10.1080/13563467.2018.1428943>
- Postnikov, E. (2020). *Social Standards in EU and US Trade Agreements*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315114323>
- Postnikov, E. (2023). Sustainable Development Standards in EU Preferential Trade Agreements. In F. Duina & C. Viju-Miljusevic (Eds.), *Standardizing the World* (1st ed., pp. 129–C5P73). Oxford University Press New York. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197681886.003.0006>
- Postnikov, E., & Bastiaens, I. (2014). Does dialogue work? The effectiveness of labor standards in EU preferential trade agreements. *Journal of European Public Policy*, 21(6), 923–940. <https://doi.org/10.1080/13501763.2014.910869>
- Roosendaal, G. V. (2017). Where Symbolism Prospers: An Analysis of the Impact on Enabling Rights of Labour Standards Provisions in Trade Agreements with South Korea. *Politics and Governance*, 5(4), 19–29. <https://doi.org/10.17645/pag.v5i4.1087>
- Siles-Brügge, G. (2014). *Constructing European Union trade policy: a global idea of Europe*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Smith, A., Harrison, J., Campling, L., Richardson, B., & Barbu, M. (2020). *Free trade agreements and global labour governance: the European Union's trade-labour linkage in a value chain world*. Abingdon, Oxon ; New York, NY: Routledge.

- Tran, A. N., Bair, J., & Werner, M. (2017). Forcing change from the outside? The role of trade-labour linkages in transforming Vietnam's labour regime. *Competition & Change*, 21(5), 397–416. <https://doi.org/10.1177/1024529417729326>
- Van Den Hoven, A. (2004). Assuming Leadership in Multilateral Economic Institutions: The EU's 'Development Round' Discourse and Strategy. *West European Politics*, 27(2), 256–283. <https://doi.org/10.1080/0140238042000214900>
- Van den Putte, L., Bossuyt, F., Orbie, J., & De Ville, F. (2013). Social Norms in EU Bilateral Trade Agreements: A Comparative Overview. In T. Takacs, A. Ott, & A. Dimopoulos (Eds.), *Linking trade and non-commercial interests : the EU as a global role model* (pp. 35–48). Haag, The Netherlands: TMC Asser Institute.
- Van den Putte, L., & Orbie, J. (2015). EU Bilateral Trade Agreements and the Surprising Rise of Labour Provisions. *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 31(Issue 3), 263–283. <https://doi.org/10.54648/IJCL2015015>
- Van den Putte, L., & Velluti, S. (2018). The promotion of social trade by the European Union in its external trade relations. In S. Khorana & M. García (Eds.), *Handbook on the EU and international trade*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Van 'T Wout, D. (2022). The enforceability of the trade and sustainable development chapters of the European Union's free trade agreements. *Asia Europe Journal*, 20(2), 81–98. <https://doi.org/10.1007/s10308-021-00627-1>
- Velut, J.-B. (2022). Environmental allies and trade competitors: a comparative analysis of US and EU governance models for the trade-and-climate nexus. In E. Fahey & I. Mancini (Eds.), *Understanding the EU As a Good Global Actor: Ambitions, Values and Metrics*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781802202984.00019>
- Vogt, J. S. (2015). The Evolution of Labor Rights and Trade—A Transatlantic Comparison and Lessons for the Transatlantic Trade and Investment Partnership. *Journal of International Economic Law*, 18(4), 827–860. <https://doi.org/10.1093/jiel/jgv046>
- Young, A. R. (2002). *Extending European cooperation: the European Union and the "new" international trade agenda*. Manchester ; New York : New York: Manchester University Press ; Distributed exclusively in the USA by Palgrave.
- Young, A. R., & Peterson, J. (2006). The EU and the new trade politics. *Journal of European Public Policy*, 13(6), 795–814.

Magtudredningen 2.0: Essay-serien

En central del af Magtudredningen 2.0 er en bred inddragelse af forskere, hvis forskning kredser om et eller flere af magtudredningens temaer. Som led i projektet blev der i foråret 2024 afholdt 15 forskerworkshops, hvor oplægsholdere efterfølgende blev inviteret til at omarbejde deres oplæg til et essay. Essay-serien er forfatternes perspektiver på centrale tematikker for en dansk magtudredning og har forfatterne som afsender.

Dette essays er en del af tema 7 i Magtudredningen 2.0's forskningsplan: Hvilke forskydninger har der været i magtbalancen mellem danske institutioner og internationale aktører i det 21. århundrede?

Dette tema undersøger magtfor skydninger mellem internationale aktører og det danske demokrati. Et første spørgsmål er på hvilke måder Danmarks besltningsrum udvides og begrænses af forholdet til EU? Implementeringen af EU-beslutninger kan begrænse råderummet, men samtidigt kan EU-reguleringer udvide besltningsrummet til at omfatte områder, hvor Danmark ellers ville stå med begrænset besltningskompetence. Et andet spørgsmål er, hvordan de geopolitiske forskydninger påvirker Danmarks sikkerhedspolitiske orientering? Det gælder både generelle globaliseringstendenser og nye geopolitiske spændinger relateret til eksempelvis krigen i Ukraine, ressourcer i Arktis og Kinas stigende magt.